

XÃ HỘI - NHÂN VĂN

“NƯỚC MẮT ĐỂ DÀNH CHO NGÀY GẶP MẶT...” (ĐỌC TẬP THƠ CHÚNG CON CHIẾN ĐẤU CHO NGƯỜI SỐNG MÃI VIỆT NAM OI-NXB QUÂN ĐỘI NHÂN DÂN – 2022)

NHÀ THƠ LÊ MINH QUỐC*

*Oi kháng chiến! Mười năm qua như
ngọn lửa*

Nghìn năm sau, còn đủ sức soi đường

Câu thơ của Chế Lan Viên đã vọng về trí nhớ một cách rõ nét khi tôi đọc tập tuyển thơ *Chúng con chiến đấu cho Người sống mãi Việt Nam ơi* (NXB Quân đội nhân dân-2022)-do PGS. TS Lương Minh Cừ tuyển chọn. Có thể nói phần thơ hay nhất và ấn tượng nhất vẫn là thơ của người thơ-chiến sĩ viết về năm tháng tham, gia cuộc kháng chiến thần thánh của dân tộc. Tùy thế đứng, tùy góc nhìn mỗi người đã khai thác sự khốc liệt của chiến tranh, tình đồng đội, đau thương mất mát lẫn tinh thần tráng sĩ trong năm tháng ấy. Trước hết, tôi thích câu thơ của nhà thơ-thiếu tướng Phùng Đình Âm, lúc ông hỏi một nữ dân công đi chiến dịch:

Em đã đi mấy lượt?

Cô gái trả lời chân thật mà bất ngờ, nếu không chứng kiến, sức mấy ta có thể tưởng tượng ra rằng:

- Không có đếm đâu

Còn giặc Mỹ mình còn đi miết

Bộ đội không tính ngày đánh giặc

Sao mình tính lượt dân công?

Nghe ra cực kỳ chí lý. Tác giả trả lời ra làm sao? Không, trả lời chỉ là cảm nhận:

Em cười nắng trải mênh mông

*Gió reo như tiếng chuông công Tây
nguyên*

Câu thơ sáng lên như một tinh thần lạc quan ghê gớm. Thơ là đó, chứ còn gì nữa. Nếu tôi không nhầm, chỉ khi thơ đến với cuộc kháng chiến chống Pháp, sau này chống Mỹ thì hình ảnh nữ dân quân, giao liên mới được đưa vào thơ chăng? Trước đó, hình như hiếm hoi lắm thì phải, nói như thế, vì tôi chưa tìm ra. Với nhà văn Trần Văn Tuấn đã nhìn thấy hình ảnh đầy chất thơ:

Em hiện thân như ánh trăng rằm

Làm tỏ mọi lối đi lối đến

Trong rào kẽm gai bên đồn bót giặc

Dưới hố bom và trong các sinh lầy

Còn đây là cô gái giao liên đưa người chiến sĩ qua sông Vàm Cỏ, nhà thơ Vũ Chí Thành cảm nhận trong trẻo lạ thường:

Tôi bờ rồi ư? Oi cô em gái

*Sao chẳng nói đi em chỉ nhoén miệng
cười*

Bóng lờng lờng trên dòng sông lấp lánh

Và mắt nhìn như thể ánh sao trôi...

Cuộc chiến vừa qua đã diễn ra trên nhiều địa hình, địa vật, từ đồng bằng đến non cao, đâu đâu cũng là chiến trường, là cuộc chiến của nhân dân, nhân dân đồng lòng đánh giặc-

* Hội Nhà Văn Việt Nam

nói như nhà văn hóa Trần Bạch Đằng đó là lúc “Ra ngõ gặp anh hùng”. Do đó, không phải ngẫu nhiên cảm hứng từ địa đạo Củ Chi của năm tháng đau thương mà anh dũng ấy đã là chất liệu của thơ:

*Thiếu mây bay nhưng vẫn có những tâm
hồn*

Từ trong đất bùng lên thành nắng gió

Và sâu thẳm lòng ta một tình yêu rất lạ

Trời địa đạo mang nhiều chất thơ

Góc nhìn của nhà thơ Lương Minh Cừ giúp cho ta có thể hình dung ra cuộc sống và đời sống nội tâm của người chiến sĩ. Không những thế, nơi địa đạo ấy, chẳng hạn ở Hồ Bò, còn là tiếng mẹ ru con—nhà thơ Lam Giang đã bắt gặp chi tiết đắt giá:

Nơi ì ảm đất chao rung

Mẹ ru trong tiếng ca-nông qua đầu

Đỗ con ngủ dưới hầm sâu

Nghe mà đứt ruột từng câu, từng lời

À ơi, mẹ vẫn... à ơi

Bầu trời mặt đất, con người còn đây

Một đời muối mặn gừng cay

Cho con ngọn cỏ bờ cây trong lành

Năm tháng ấy, với nhà thơ thơ Xuân Hòa lại là một chuyện tình. Họ yêu nhau:

Trong lòng địa đạo Củ Chi

Tay nắm trong tay, khẩu súng nằm kề

Hơi thở xôn xang lòng đất

Tôi hiểu tình em, trao tôi rất thật

Ngào ngạt hương rừng bay bay

Chắc các bạn sẽ nghĩ, sau chiến tranh họ

sẽ thành đôi lứa? Kết thúc ấy “có hậu” lắm, nhưng không:

Rất có thể bây giờ nơi xa xăm

Gió và trăng vẫn ngút mùi hoa cỏ

Vẫn thao thức mảnh trăng liềm thuở đó

Nghiêng nghiêng song cửa tác lòng...

Ai hiểu cho mối tình xưa cũ của họ, ngoài vàng trắng? Khổ thơ cuối khiến ta nhói lòng là thế. Mà, đã làm thơ về chiến tranh thì qua đó, còn là lúc thể hiện cao nhất về tình đồng đội nữa. Tôi chợt nín lặng khi đọc những câu thơ rất ấn tượng của nhà thơ Văn Lê. Lúc ấy, mưa dầm dề:

Đồng đội mót từng ngọn nắng

Hong khô quần áo cho mình

Chưa dám mong về được Sài Gòn

Chỉ ước

Rừng già lá đỏ

Bấy giờ hết mùa mưa

Sẽ nằm lăn trên rừng mùa khô

Nhìn trăng rơi ngoài suối cạn

Một ước mơ quá đời bình dị, Không gì to tát. Nhưng rồi vẫn là:

Mùa mưa lê thê rơi

Máu đồng đội vẫn thấm từ mái đất

Máu đồng đội vẫn chảy luôn dưới lưng

Người sống lắm đêm nằm không chớp mắt...

Những câu thơ như vết dao cứa vào lòng, ai lại không rung rung thương cảm. Tình đồng đội ấy, còn có tình huống của nhà thơ Nguyễn Trọng Oánh lúc ở Trường Sơn gặp người con gái cùng quê:

Nói đi em, giọng quê mình
 “Nước non là nghĩa, là tình ai ơi”
 Ước nghe thôi, một tiếng cười
 Ước nhìn thôi, một dáng người đồng
 hương
 Niềm vui lại giục nẻo đường
 Một quê hương, một chiến trường đôi ta
 Đi qua chiến tranh, tôi bất ngờ với chi
 tiết có hai người lính tình cờ gặp nhau tại chợ
 Bến Thành, nhà thơ Hoàng Đình Quang khắc
 họa cảm động, hài hước mà chân thành:
 Phô răng cười giữa ngã tư
 Vèo vèo xe cộ, lờ đờ bạn tôi
 Góc cây, quán cóc ta ngồi
 Rượu suông ta nhắm với thời vinh quang
 Tay run, mắt đỏ, ly tràn
 Rót vào trâm nổi ngón ngang, vơi đây...

Thế nhưng lời tâm tình này mới thật là
 “con nhà lính”:

Chúng mình còn sống hôm nay
 Còn bao nhiêu đũa gửi thầy rừng già
 Xót xa và có gì buồn buồn vọng lên từ
 câu thơ này. Có thể nói, hầu hết những bài
 thơ tuyển trong tập *Chúng con chiến đấu cho
 Người sống mãi Việt Nam ơi* đã phần nào khắc
 họa được tâm thế, tình cảm người lính của một
 thời, của một thế hệ đã viết nên những trang sử
 không phai nhòa theo năm tháng. Mãi mãi là
 niềm tự hào mà nhà thơ Nam Hà đã khái quát:

Đất nước
 Của những người con gái con trai
 Đẹp như hoa hồng, cứng như sắt thép
 Xa nhau không hề rơi nước mắt
 Nước mắt dành cho ngày gặp mặt...

